Број 189. У Новом Саду у среду 27. августа 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро.Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за цела године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ових киситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Реч-две пред патронатску седницу

српске велике гимназије новосадске.

За дан-два састаће се и опет патронат српске велике гимназије новосадске, да реши некоја прешна питања тога нашег јединог просветног средњег завода у ужој Угарској. Не гони нас ни нерасположење, ни мржња према икоме већ једино, љубав према овом нашем просветном заводу, да пред овај скромни састанак патроната и опет кажемо реч две о великом злу, које се укоренило у тој нашој расадници науке.

Признајемо, да је извор тога зла вишеструк, али отворено тврдимо, да му је главни изданак данашњи управитељ завода г. Васа Пушибрк. Нема ваљда ни у једном народу, да човек тако слабог образовања, такове стручне неспособности и такве окрутности и самовоље може да се попне до таквог важног положаја и постане управо све и сва. У „Застави“ је већ више пута било речи о оним свима залима, која су се укоренила у том нашем заводу, и о г. Пушибрку. Не ласкамо себи, да ћемо овим чланком бог зна шта постићи, али дужност нам налаже, да не смемо ћутећки прећи ни почетком ове школске године преко свију оних зала, која почетком тим школским и опет избише. Још нам је живо у памети, колико је борбе и муке стало, док се прошле године није силом изагнало из гимназије једно велико и срамно зло. Знамо добро, шта то значи дирнути у вољино гнездо, но „ко се боји врабаца, нека не сеје проју.“ Као и прошле године, тако ћемо и сад водити ту борбу све до краја, до год се и тим залима не стане ногом за врат и не искорене се. Добро и углед тога завода пречи су нам од свега другог. А сад да изнесемо неке најжалоснije појаве

Још лане смо писали о насилним приватним часовима. Од неколико година заведен је у нашој гимназији тај ружан и неоправдан обичај, да се ђаци силом принуђавају на приватне часове (кондиције). То се ради и са читавим разредима. Сваки ђак, коме заповеди обично управитељ, мора похађати те приватне часове, било из немачког, било из мађарског језика или другог ког предмета. А сваки родитељ тога ђака мора платити 3—4 круне месечно хтео не хтео, имао од куда ил немао. Иначе по решењу г. управитеља „може селити из гимназије“. Ако смо добро извештени, а држимо да јесмо. и већина професорске колегије изјаснила се била против тих присилних приватних часова. Но патронат је по извештају и жељи г. Васе Пушибрка одобрио то „кшефтовање“. Ово је без сумње неоправдан и неумесан поступак. Ако у распореду часова није предвиђен довољан број часова за те предмете, нека се распоред измене у томе правцу. Нејде ли и то, и већ ако приватних часова мора бити, професор би био дужан да их бесплатно држи. Једном речи, ма на који начин нека се то уреди, али не по цену школовања сиротих ђака, чији родитељи допринесу и онако што могу, само да би своје дете на пут извели. Тиме се многом и многом сиротом ђаку неоправдано ускраћује школовање. Да и не говоримо за сад о томе, како се ђаци и душевно и телесно тиме још више оптерећују, јер свако мора допустити, да су за дете у развијању и десет часова дневног школског похађања доста велики напор.

Школарину плаћају ђаци у три обро ка. И чим тог часа, који је одређен, ђак не плати школарину, то ако није у вољи г. Пушибрку, овај га истера са часова. Ти му се часови уписују као неоправдани, узрок су побијању владања, а погде кад и отпуштању из школе. Уопште је г. управитељ у истеривању са часова врло галантан, што се о њему у другим приликама не може рећи. Довољна је једна приватна тужба, па да г. управитељ без преслушања и доказа истера са часова онога, који му није у вољи. А то по тог ђака бива често од врло судбоносних посљедица.

Сваком родитељу, а и сваком пријатељу овог завода, који је жртвовао и најмање труда да упозна прилике у том нашем заводу, добро је познато оно жандарско и капларско понашање г. Пушибрка Читав речник могао би доколан човек саставити из оних погрда, којима г. Пушибрк обилато обасипа ђаке, а често и њихове родитеље. Те погрде може лако да чује и онај, који иде у цркву, а и при ношењу литија, укопа и т. д.

Јадна је и врло жалосна појава да се са некојих страна убија дух и полет у наше школске омладине. Но све је претекао г. управитељ, који међу ђацима не само да има своје миле — већ и своје потказиваче, шпијоне. Какав човек постаје временом из таквог васпитаног омладинца, није потребно да говоримо. Деоба штипендије и много друго уобичајена су средства г. управитеља, помоћу којих постизава ту своју омиљену методу.

Но о том и другом у идућем чланку.

Криза.

Будимпешта, 25. августа.

Политичке прилике сваког дапа као да се све више заплећу. Главна пажња скренута је сада на владину либералну странку. Она као да је у зачетку расула које мора неминовно наступити. Од како је министар фининсија Лукач одбио састав кабинета, трзавице у њој јако су се заоштриле. Износи се као утврђено, да је гроф Стеван Тиса који је пред Лукачем био примљен у аудијенцију, онемогућио овоме да састави кабинет.

Од толико очекиване конференције владине странке као да и опет неће бити ништа. Гроф Стеван Тиса и гроф Јулије Андраши јако су били радили на томе, да дође до те конференције. Она је требала да донесе програм у војном питању, но у ствари имала би да прими већ утврђен програм. Но до те конференције за то није дошло, што су некадањи чланови Апоњијеве странке изјавили, да ће тој конференцији поднети нарочит предлог. А тај предлог, како се вели, не би био у складу са оним предлогом, који би имала владина странка да увесе у свој програм. Још се износи, како се у крилу владине странке појавила струја и како се купе потписи у тој странци, који траже у смислу закључка дебрецинског либералног збора, да владина странка стане уз мађарске народносне захтеве. То све треба да је разлог што за

ПОДЛИСТАК.

ПРСТЕН Бр. 3328.

Написао: **Brieux.**

(Свршетак.)

Рекоше ми да унићем у вратареву собицу, и то око доба, када се питомци враћају кући... Двадесет до тридесет их прођоше поред мене; већ помислих, да је моја јучерашња муштерија била лажни политехничар, али у тај мах га и опазих.

»Ово је« рекох часнику поред себе.

»Јесте ли сасвим сигурни?«

»Он је, кунем вам се.«

»Добро господине, сада идите; ако вас устребамо, већ ћемо вас зовнути.«

Одох донекле застиђен.

Што учиних било је сасвим разумљиво, и још се лакше оправдава ако се човјек обазре на оно раздражено расположење, у које нас бјеху довеле пријашње велике крађе; па ипак ми је, признајем, било на повратку некако чудно при души.

Шта се иза тога у заводу догодило, дознадох много доцније.

Заповједник дозва преда се питомца, које га сам био означио, и запита га, признаје ли, да је код мене купио сребрног пијетла.

То је признао, али крађе никако.

Другови његови поведоше истрагу, ама ова испаде неповољно по њега. Био је коцкар и распикућа; и ако без иметка имао је љубазницу, коју је богато обдаривао. У наукама је стајао лоше.

Када то сазнадох путем новина, јер и оне се бјеху умијешале у ту аферу, би ми у неку руку лакше. Свака сумња о кривици несретниковој, чинила ми се тиме уклоњеном.

Прођоше вам тако три мјесеца. Дан се је расправе приближавао...

Једне вечери дође моја жена из нашега стана, који је био над самим дућаном. Била је блиједа и узрујана.

»Густаве« рече ми, »дођи дер горе, имала бих с тобом нешто да говорим«.

Ишао сам за њом. Када ступисмо у собу, забрави врата и предаде ми некакав мали предмет, завијен у танку хартијцу.

»То сам нашла« рече.

Бацих поглед на предмет — беше то прстен бр. 3328.

Дуго смо ћутали и стајали једно према другоме, не свраћући погледа са несретнога прстена, на коме је брилијант бљештао.

Ево разјашњења.

Када је моја жена, док је још младић био у дућану хтјела да метне, оно већ показано прстење, натраг у излог, морала је при отварању излога, да потисне стаклену плочу, која га је изнутра затварала. Да јој то буде лакше узела је кадифену кутијицу, у којој је био онај прстен са бисерјем, у лијеву руку. Како је младић у тај час пожелио да види и другога прстења, положила је кутијцу на тезгу. При тој кретњи исклизнуо је лако усађени прстен из кутијце. Поред тезге, у томе куту, остављали су се кишобрани и штапови. Прстен се са тезге откотрљао у један од кишобрана. Једино усљед тога нити чусмо када паде, нити га уза све тражење не могасмо наћи.

Генералу, треба да видите какав се несретни случај био при томе уплео у игру. Морао је то бити баш некакав стари кишобран, којим се више нисам био накан служити. Још те вечери спремих га, и тек до три мјесеца, када га моја жена случајно разапе, да види не би ли се можда дао оправити, испаде из њега прстен, због кога оптужисмо онога невиног младића.

* * *

»Прстен је нађен«, била нам је прва ријеч.

»Гледај несреће«.

Онда:

»Шта ћемо сада?«

»Ништа једноставнијега« отпочех ја иза једнога часка, »сјутра зором идем заповједнику, па ћу му исприповиједити цијелу ствар«.

»Наравно, то и јест једино што се може учинити«, рече и моја жена.

То је било једино, али ми тога не учинисмо.

»Шта ће се говорити о нама?« запитах.

»Изгубићемо све муштерије«.

сад неће доћи до конференције либералне странке.

У питању министарске кризе, такођер се не зна ничег стварног. Познато вам је да је после Лукача био примљен од краља Коломан Сел. Његова је аудијенција трајала читав сахат, но Сел о њој не прича ништа. Није истинита вест, да је Сел после аудијенције одмах отпутовао на своје добро у Ратот. На против је истина, да је Сел остао у Будимпешти, а из тога многи закључују, да његова мисија још није свршена. Сел није свраћао у либерални клуб, али тврде, да је ручајући у народној касини рекао ово: Тако смо велику ствар покренули, да можда ни сами немамо појма, колика је." А мало касније је рекао: „Што се мене тиче, ја сам здрав, али министар-председник нећу бити!"

Тврди се да није истинита ни она вест, коју је „кор. бир." јуче распростро. На име, није истина да ће гроф Куен остати министар председник и да ће се само његов кабинет реконструисати. Но шта је управо истина, као да не зна нико. Да је пак тако види се најбоље и по томе, што се у политичким круговима јако подржава вест, да се сад чине покушаји са таком личности, чији ће долазак изазвати велико запрепашћење. Која је то личност, то нико не зна. Краљ је данас пре подне примио у аудијенцију само министра спољних послова грофа Агенора Голухозског. У среду иде краљ у Беч, да присуствује у четвртак помену покојне краљице Јелисавете. Из добро обавештених кругова јављају, као о свршеној ствари, да ће се краљ одмах затим вратити натраг у Будимпешту. Тада би се продужило решавање кризе.

Омладински збор у Карловцима.

Одговор земунској омладини*).

Тешко народу, у кога омладина утоне у нерад и нехат и занемари будућност свога рода! Тешко народу, коме у омладини утрне млађани жар родољубља и одушевљења, рада и борбе! Тешко народу, у кога су млађи седи старци од бујне омладине!

Отворићемо само један листак из скорашње историје, па ћемо моћи схватити, шта значи имати омладину истински одушевљену и загрејану за свој народ.

Наполеоновим ратовима бише на почетку прошлога века сатрвене и подјармљене немачке земље. Војска немачка је била разбијена, вароши заузете, поробљене и попаљене, углед народа је био понижен, понос његов ногама гажен. Изгледало је, да је нестало Немачке за вечита времена. Али сад ступа на позорницу немачка ђачка омладина. Увређена и осрамећена у свом народном поносу до дна срца, скупљала се она на зборове, да на њима пронађе пута и начина, како да спасе свој народ, како да опере љагу са образа његова. Са тих зборова су јурили на све стране таласи одушевљења, родољубља и прегалаштва, захватали су неописаном брзином место за местом, крај за крајем, док не захватише цео народ, који се диже да гине, светећи се угњетачу своме. И гле! Оно, што не могоше тврди бедеми градски, што не могоше топови и оружје, то учини омладина и њезини зборови. Наполеон би срушен, а на пропасти његовој се подиже ускрснута, препорођена и уједињена Немачка.

Али што смо отишли у туђину, кад и српска прошлост уме показати, шта може свесна и родољубива омладина.

Зборовима и радом својим заталаса Милетићева омладина цело Српство. Таласи жарког родољубља, таласи ватреног одушевљења, који се ширили са тих омладинских зборова захватише све крајеве и све слојеве српског народа. И као плод ових зборова, као последица овог одушевљења јесте она гигантска, она славна и светла, али несрећна борба српског народа под Милетићем Добро, па шта ми имамо од све те борбе, од свег тог рада омладинског? Имамо то, што ће успомена на и ројску борбу Милетића и његове омладине и после хиљаде година Србина челичити, крепити и давати му снаге, да истраје у данима несреће.

Но није потребно у прошлости тражити примера да докажемо, како су од огромног значаја по народ зборови и рад омладине његове, јер нам ово могу речито показати и небројени примери из садашњости.

У Русији је ђачка омладина уздрмала својим зборовима и радом онај грдни колос, руску царевину. И што се у Русији сада с дана на дан побољшава стање руског мужика, што руски грађанин ужива све то већа грађанска права, што се руски народ и држава данас препорођава — на свему томе имаде да се захвали зборовима и раду оних руских студената, који данас вуку ропске ланце по сибирским тавницама.

Зборови и рад бугарске академске омладине учинише у наше дане неизмерних услуга Бугарској кнежевини. Преко свога органа „Das macedonische Echo" заступа она пред Европом интересе заточене браће своје, оног робља мађедонског. Родољубива и одушевљена омладина ова израдила је то, да је европско јавно мњење данас у мађедонском питању одлучно на страни Бугара. Па и на томе, што је дошло до устанка у Мађедонији, у многом се има захвалити живој агитацији и заузимљивости бугарске омладине, која и сама сачињава добар део мађедонских устаника.

У најновије време пренула се из сна и српска омладина. После предугог нерада састаће се за који дан омладински збор у Карловцима, да покрене омладину на рад и да даде правац њеном раду.

И сада излазиш на среду ти, земунска омладино, да у јавности исмејеш тај збор, јер се састаје „без довољног разлога."

Руска и бугарска омладина сазива своје зборове због тога, што стање њиховог народа захтева и потребује рада омладинског. Они, дакле, имају, довољно разлога за те зборове. А зар ти, земунска омладино, збиља држиш, да српски народ тако добро стоји, да му није потребна помоћ омладине његове? Зар ти незнаш, какво је стање српског народа. Незнаш? Ево ћемо га ти показати!

Зађи, омладино земунска тамо по селима у околини арадској, да видим српску жалост. До скора се у тим дивним крајевима орила српска песма, до скора је туда Србин становао, до скора се туда српски бадњак носио, до скора се туда српско име славило. А како је данас? Друмови су пожелили Срба ал' Србина нигде тамо нема! У наше дане губимо ми више, него што на Косову изгубисмо. На Косову пропаде слобода и царство српско, а у наше дане нестаје баш самог народа српског.

Разгледај, земунска омладино, ту тужну дедовину славних Јакшића, па се крени с нама даље, у још тужнију Босну — поносну. У српској земљи овој гони се и угњетава данас све што је српско. Непријатељи наши притиснуше тамо веру српску, потиснуше име и народност српску, раселише Србе мусломане, упропастише и осиромашише српскога сељака, прогонише српске школе. У туђинским школама тамо убијају српски дух у српских синова.

Разгледај, земунска омладино, ту тужну Босну поносну, па баци поглед свој у црне земље српске, у Стару Србију и Мађедонију. Душмани српски убијају тамо у сред бела дана голоруку браћу нашу, кољу нејач српску, срамоте ћери српске, пале домове српске, руше огњишта српска.

Али ниси требала тако далеко заилазити, земунска омладино, да увидиш потребу омладинског рада. Доста је било само да прођеш кроз неколико српских села по земунској околини. Па шта ћеш видети у тим селима? Видећеш, да српски грунтови прелазе с дана на дан у туђинске руке; видећеш, да српски сељак постаје надничар, аргатин и рисар на својој рођеној земљи; видићеш, да српски земљорадник постаје кирајџија у својој рођеној кући.

Па та црна невоља српска, то грозно стање народа нашег позива свесну и родољубиву омладину српску на рад, на посао. Али ти велиш, земунска омладино, да ће то бити рад крње омладине, јер многи омладинци држе, да ђак не треба ништа друго да ради, осим својих студија. Али знаш ли ти, ко мисли тако? Мрачњаци и назадњаци. Онај, ко налази разлога, да не ради за народ свој као омладинац, још ће пре и још ће више наћи разлога да не ради доцније, кад ступи у живот, кад буде обвезан, кад узима службу, кад узима фамилију.

Можда би сада желела земунска омладино, да ти кажемо, у чему ће се састојати тај рад омладински? Овом приликом ти одговарамо само на оно питање, да ли се збор састаје „без довољног разлога", а на ово, шта ће радити омладина, одговорићемо ти на збору.

У напред ти можемо рећи, да омладина неће зидати куле по ваздуху, да се неће лаћати послова, којима није дорасла. Рад њен ће бити одмерен према снази ње-

*) На њезин чланак: Чему омладински збор (Види „Н. Србобран" бр. 189.)

»Ма да је само то, и Боже помози, него што је горе, моћи ће нас прогонити судбено«.

»Је ли могуће?«

»Него... И онај, кога смо оптужили, биће опуномоћен да затражи од нас велику одштету«.

»Ама човјек не смије опет...«

»Право имаш, било што му драго, ми не смијемо дозволити, да човјек прав здрав страда".

»То је истина«.

»Али, онда смо пропали!«

Цијеле те ноћи понављасмо непрестано једно те исто, док не одлучисмо: чекати!

Мислили смо:

»Морамо пронаћи каково сретство и спријечити осуду, али да се тиме не изврнемо сами злим пошљедицама, које би нас снаћи могле, када би се сазнало како управо ствар стоји!«

Сјутра дан, управо сјутра дан, читали смо у новинама слиједеће:

»У своје смо вријеме опширно обавијестили наше читаоце о крађи, коју је починио споменути Л...., питомац политехничке школе, а на штету једнога од најуваженијих трговаца у Rue de la Paix — драгуљара Х. Кривац је сам себи судио. Кратак службени допис јавља нам, да се је јучер у јутро убио у затвору из револвера, који му бјеху заборавили одузети.

Особно се о ствари пропитасмо, те смо у стању попунити тај кратки допис слиједећим трагичним потанкостима:

Л.... је покрај све очевидности остао при нијекању крађе, и ускратио сваку изјаву, шта је учинио са краденим прстеном. Познато је, како се у нашој ратној школи пази и чува част као најсветији аманет. Онога дана, када би Л.... ухапшен, оставио му један друг, који бјеше добио дозволу да га обиђе, на столу пун леволвер. Л.... не разумједе, или не хтједе разумјети. Сјутра дан дође му пријатељ опет:

»Мишљах, да ћеш ми бити захвалан, што сам ти пружио сретство, да се уклониш срамотној осуди«.

Л.... је ћутао.

Истом сада одлучи заповједник предати цијелу ствар јавности, нашим је читаоцима то познато, али онда не знађаше за то још нитко.

Прекјучер објавише Л.... у дан расправе. Од једном нестаде у њега самопоуздања; није више тврдио, као до тада, да ће се доказати његова невиност, него замоли, да му се испуни та задња молба, да га смије пријатељ још једном походити.

Остало је познато.

Моја жена умрије од жалости. Ја сам покушао да окајем и ишчекујем смрт.

* * *

Иза осам дана, одвезоше несретника на сиротињским мртвачким колима онамо, гдје се вјечно снива.

Превео: К.

зиној, а руководиће је у томе раду љубав према потиштеном роду српском.

Румска српска академска омладина.

Стање у босанској крајини.

II.

У Бихаћ дошао сам покасно, те при вечери дознадох, шта се је у Србији догодило, зато и одлучих одмах у јутру и одпутовати.

Моја кола из Петровца повратих а узех бирташева, да ме возе у Цазин, — вожња би одређена за 8 сахати. прем сам хтио у 5 сахати да путујем — али гостионичар изговарао се је, да мора коње поткивати, и никако нећеде, да колар раније вози него у 8 сахати. Потражио сам био и друге, али ниједан не хтједе прво 8 сахати возити.

Кад смо били испод Острожца, показами колар мој прстом на бедеме тога градића, на коме је сада саграђен дворац у средовјечном стилу а при томе рече ми „ту станује наш мутесариф“ а ја га упитах како се зове а он ми одговори „Беркс“ *)

Сада стаде ми причати по прилици овако:

То је градито као мала тврђава, има ту којекакових 30—40 малих подрумића у земљи — ето видиш колика је та тврђава горе, а доље у земљу иде та тврђава још какова три боја, и све су то мале собице, то сам ја љетос разгледао возећ онамо што какове Швабе. Једноч сам уљего горе узнио једног господина куфер и то сам управо ушао у ону највећу собу, те сам из оне видио, да има тамо једна соба и у њој олтар, као у католичкој цркви.**)

Мој би колар још даље причао, али зачу се нека галама, кад ми бисмо на спрам врата градских имам шта и виђети. момак неки гони бичом неколико сељачке дјеце испред врата градских који су онамо били пошли, да просе, и немило их туче.

У Цазин дошао сам некако у подне, те сам туде састао се са мојим старим познаником неким хаџијом, те смо пијући чај разговарали се о свачем — а највише о овоме бједноме народу.

Тај мој хаџија међу осталијем рече ми: „Ето даје се и жито, ама не даје се оно лико, колико би мого сит бити, него му се дадне само нека у себи душу задржи а ти хахбабу знадеш, да инсан који у себи кољета нема, не може ни радити. Ето сада ова година некако се је аман предурала, ама како ће тек бити догодине, валај и билај кад на ото помислим, ни кахве коју још најволијем не могу ти пити.

Кукурува и пшенице подјелило се и то кукуруз по 12½ новчића, а пшеница по 14 новчића ока. Сада само промисли, шта ће и како ли ће бити у јесен кад се стане враћати. Ма болан не био у нас је кукуруз у јесен по 4 новч. а пшеница по 6—7 новч., па онда ако роди, родило је свакоме, немаш коме ни продати, а наш трговац не може да купи, јер неће влада. да ми закључимо издавање жита него све неки Чивути.

Ја му на ото рекох, па имате престојника мухамеданца, зашто он не поради да вас који издаје? На то ће ми хаџија. ма знаш да је гори од лутерана и свакога милета, ма не би он то ни био, да он није онаки, ма ето има ваши Срба који су свршили школе, па им не даду, него све онакима, као он, који није ништа учио

На моје питање рече ми хаџија: Знаш ти, до чега је наш тежак и Србин и Турчин дошао? До просјака Дина ми, имао сам ја кметова, који су по пет и шест крава музли, а имао сам такових кметова можда каквих педесет. сада кад би све благо тих кметова сакупио не би 10 говеда набројао, а при томе му сузе ударише.

На моје питање, од чега је пропо тај свјет? Ето од чега. Ми од свашта порез плаћамо, направи тежак тежаку држало у плугу, или му набије обруч на купусну кацу, а оно њега нама у мајторе врзи, па му удри доходарину. Најбољу хасну што смо имали од коза — ама шта ћеш, тко има преко 50, мора за сваку 1 круну годишње платити, па онда ако усјече кола дрва, а он одма глобу, ако ти се измакне говече у комшије, па без да те комшија тужи, наплати пољар своју пољарину, а онда бег ефендија***) наплати по десет а и педесет круна глобе. Кад сељак узме дозволу за пециво раки је, рекне му порезција: настави у 5 сати у јутру, сељак не зна кад је 5 сати, па настави пре четврт сата, или га затеку финанци, да дуље четврт сата пече ракију. а они му преврну кото, пак онда глоба од 10—50 фор. Или пренесе кото од другога тежака, а однесе лулу, да се поправи, у путу га треве финанци, те га и за то глобе, зашто није пријавио, да ће носити лулу на оправак. Тако ти мој пријатељу нас глобе као јесенска киша. У нас су већ тако глобе учестале, да се већ и свет привикао, јер ако се тко са позива поврати, а да није оглобљен, управо му се необично чини.

Око 6 сахати пођох од хаџије рекавши му збогом, нашто ми исти рече: „шта, не ћеш ти ићи прво него још сутра овђе попијемо по један чај“. Ја сам се извињаво да ја морам рано поћи, јер да хоћу у Карловац сутра да стигнем, на то ме погледа хаџија, пак ће ми рећи: „Дина ми неш, ти не знаш, како је овђе несигурно путовати по ноћи, та не смије један сам човјек да оде у млин, него га морају пратити по неколико људи, а ти мој хах бабу добро си обучен, па би се могло свашта догодити, јер глад на све нагони“.

Још ми хаџија рече: Ето, прваље не знадосмо никуд даље од кућног прага, или највише, да се у Турску изселимо, а сада ти већ и мало дјете знаде за Америку. — Ту је неки дан отишло 60 мушких, оставили су код куће нејаку децу, жене и старце, ама није им ни завидити, кад су морали.

Ја виђе, да хаџија има право, пак се одлучих прво код хаџије чај попити, пак онда отпутовати. Путујући крајином, том крвавом хаљином, виђо, да се све промјенило, све је опало, нису више то они холи крајишници, све је мртво, сваком на лицу читаш незадовољство, чак више не незадовољство, него у првој години окупације, кад сам овуда путовао, сваки је сада још већма огорчен и види се на њима, кано да је чаша трпње препуна и да до дуго овако не ће моћи ићи.

*) Ово је онај исти др. Лотар Беркс, о коме је неки дан Клофач говорио у бечком парламенту.

**) У Бихаћу се коментира, да је то Беркс саградио за језуите. Острожоц је село турско, и врло су сиромашни, пак изгледа као да ће Штадлер најпрво ту да окуша.

***) Тако зову престојника Бахтијаревића.

Србин.

Политички преглед.

Србија. У недељу после подне вратио се краљ Петар са својом породицом из Ниши. На станици су га дочекали великодостојници, а мноштво народа га је поздрављало одушевљено.

Јавља се, да ће кнез Арсен сада у среду. на престолонаследников рођен дан бити произведен за генерала, а престолонаследник Зорђе уврстиће се тог дана у војску и то у чину — простог војника.

У недељу је одржан у Београду митинг социјалних демократа поводом догађаја у Старој Србији и Маћедонији. На том митингу је било 3—400 посетилаца и донете су после неколико говора две резолуције. У једној се изражавају симпатије усташима и позива, да сви помогну онај народ у његовој борби, било материјално или личним учешћем. У другој се резолуцији осуђује најновији поступак официра.

Бугарска. Како неке новине јављају, одржана је у Ексиноградu под председавањем кнежевим министарска седница, у којој је — вели се — решено, да се иде за одржавањем мира. С тим у свези да стоји вест, да ће се садашње собрање распустити, а расписати нови избори. Овако износи званична Бугарска, а у самој ствари је, друкчије.

Босна и Херцеговина. „Дубровник“ има допис из Босне са хладног Врбаса, у ком се износи, како влада у бесцење продаје босанске шуме, тај једини извор, који је у стању подићи домаћу индустрију. Године 1892. склопљен је с фирмом Otto Steinbeis & Co уговор, којим босанска управа продаје тој фирми 1.500,000 кубичних метара дрвета јелова и смрекова по 1 фор. по кубичном метру. Као кауцију на толику куповину положила је та фирма само 15.000 фор. — Што значи та куповина види се најбоље из чињенице, да сваки домаћи син, кад му треба дрвета, да поправи кров над главом, плаћа за кубични метар јеловине седам круна.

Има још некога, коме се поред ових туђинских жидовских фирма добро исплаћује овака трговина. Под крај прошле године умро је владин саветник и управник шумског одела земаљске владе у Сарајеву Карл Хофман. Оставио је иза себе иметак од милијон круна, како то потврђује судбено састављени инвентар. Хофман је почео у Босни служити с платом од 700 фор., јер је свршио само нижу шумарску школу, а Калај га је за кратко време подигао до владина саветника. Како се види, њему се служба дебро исплатила. И он је, као што су и многи други туђинци нашао у Босни — земљу обећану.

Из Старе Србије и Маћедоније.

У Бугарској воља за рат против Турске све се већма рашириује. Из Софије јављају ово: Ретко се кад Бугарска налазила у овако тешкоме положају, као сада. Утицај ратоборне струје, у Бугарској, расте из дана у дан. У владиним круговима говори се, да би боље били загазити сада у рат, него сачекати, да Турци угуше устанак, па да се онда воће комитске врате у Бугарску, као људи револуције, анархије и освете. Место спољашњега рата дошао би тада унутрашњи рат у Бугарској, а то би била највећа несрећа.

Из Цариброда јављају: По вестима из Софије сви су изгледи, да ће Бугари загазити у рат са Турцима. Стање је у Бугарској несносно, а рат је једини излаз из тога тешког положаја. Ако сви знаци не варају, бугарско-турски рат је неизбежан.

Из Битоља јављају: Село Брчево, у охридскоме крају, према турским извештајима, напале комите и опљачкале. Међу тим са поуздане стране сазнаје се, да су то српско село напали аскери и башибозуци из околних арнаутских села.

Дамњан Грујев, шеф устаничкога ђенералштаба, издао је писмену заповест свим четовођама, да не смеју убијати турске и арнаутске жене и децу, као ни мирне Турке и Арнауте. »Није нама до убијања него до слободе«, вели се у тој наредби. За тим се наређује, да се не пале турска и арнаутска села, и ако хришћанска села пале аскери и башибозуци. »Имаћемо и за то времена«, вели се даље у поменутој наредби.

Из Охрида јављају, да је био сукоб између једне комитске чете с једне, и војске и башибозука с друге стране. Тај се сукоб догодио у планини код порушеног села Маруништа, а међу комитама било је и доста наоружана народа. Борба је дуже трајала. Код војске је било већих губитака, а код комита само неколико мртвих и рањених.

У костурскоме крају једнако бесни устанички пожар. Саобраћај је прекинут, јер је војска опколила цео тај крај. Новости се сазнају само из турских извора, који су обично непоуздани. Изгледа да је војска претрпила више пораза, ма да је тамо има много.

У костурскоме крају био је крвав сукоб између комита и војске. Војска је имала око педесет мртвих и преко четрдесет рањених аскера и башибозука. За комите се мисли, да су имали десетак мртвих и око 30 рањених.

Јављено је 20. о. м., да су попаљена нека села у охридскоме крају. Сада се та вест и службено утврђује, а међу попаљеним селима и ова су: Глобочица на Црном Дриму, Писовјани и још неколико села у планини, која је последњи огранак Шаре.

У селу Плаће, близу Охрида, нестало је

српскога свештеника. Турци веле, да је отишао у устанике, и зато злостављају Србе. Ови опет веле да су га убили Турци и сакрили његово мртво тело.

Кичевски крај у очајном је положају због оскудице у храни, јер народ који се склонио у збегове, већ гладује, и тешко да ће моћи дуже издржати.

По Дебарци, у охридскоме крају, размилили се голи аскери и башибозуци, па по пустим селима дижу пљачку, кољу овце, јагњце и другу стоку. Тако они умирују становништво које је заостало.

У сереском и струмскоме крају било је више крвавих сукоба, у којима је војска имала знатних губитака. У ђевђелијском крају устанак још траје, а зверства турске војске нижу се без престанка.

Из Цариграда јављају, да је једна комитска чета од 2000 људи прешла из Бугарске код Чебина. Тако су исто успели, да пренесу у Маћедонију једну повећу пошиљку динамита

Вести из места и са стране.

Епархијски административни одбор бачки.

Седница овога оцека наших автономних власти одржаће се у суботу 30. августа (12. септембра) о. г.

Нови питомци текелијиног завода

Патронат будимпешт. завода Саве Текелије држао 25 авг. (6 сеп.) 1903 г. под председништвом епископа Лукијана Богдановић своју редовну седницу, у којој је узео на знање да су се сви питомци Текелин завода у школ. г. 1902/3. добро владали, вредно учили, и испите своје успешно полагали и све своје остале питомачке дужности тако вољно вршили, да целе године нису дали повода ни један ни најмањој дисциплинарној казни. — Патронат је решио да од сада питомци ригорозанти не спадају у редовни број питомаца, да добијају потпоре за ригорозирање али да морају свака 4 месеца положити по један ригорозум. — На осам упражњених питомачких места изабрани су: Сава Дамјанов из Куле, Коста Десимировић из В. Сенмиклуша, Никола Ђурић из Брода, Владимир Жакић из Ст. Сивца, Сима Матејин из Т. Кањиже, Милорад Мијатов из Суботице, Арон Пешић из Долова и Милан Секулић из Т. Бечеја, одлични и сиромашни потражитељи. Ригорозантска потпора подарена је бившим питомцима: Јовану Кућанћанину, Боривоју Увалићу и за полупитомце завода изабрани су: Никола Лазић из Земуна и Миленко Петровић из Сомбора.

Светска жетва у овој години.

Процењено је да светска жетва у овој години износи милиона метерцената: Пшенице у Великој Британији 14·5, у Француској 92, Немачкој 35·5, Аустрији 13, Италији 38, Нидерланду 1, Белгији 3·50, Шпанији 33·50, Русији 142·50, Угарској, Хрватској и Славонији 44·45, Румунији 18·50, Бугарској и Источној Румелији 10, Србији 3, Турској 20, Источној Индији 77·74, Сједињеним Државама 174, Канади 25, Аргентинији 25, другим америчким, азијским и афричким државама 45 милиона метерцената. Принос у свима европским државама отприлике је код пшенице 478, ражи 367, јечма 206, зоби 342, кукуруза 143 наспрам 498, 406, 209, 340 115 милиона мет. цената у прошлој години. У прекоморским земљама принос је од пшенице 343, ражи 17, јечма 58, зоби 168, кукуруза 577, наспрам 326, 19, 62, 162, 555 милиона мет. цената у прошлој години. Према томе овогодишња жетва је неповољнија од лањске у Европи за 31·72 мет. центе, а у прекоморским земљама за 62·89 милиона мет цената.

Манастир Жича.

Из Београда пишу: Једна ранија народна скупштина одлучила је да се обнови и преоправи манастир Жича. За то је одобрила и неке кредите. Ове године министарство просвете ставило је у свој будет извесну суму на ту циљ. Намера је да се овај манастир, који је обновио један жички владика, поставио у онако стање, у коме је био под Немањићима. Преоправке ће се тицати нарочито кубета и горњих делова.

Немила појава у Руми.

Из Руме нам пишу: „Још пре тридесет година основан је у нас црквено-школски фонд за потпомагање сиромашних ученика. Тај фонд заснован је прилозима појединих родољуба на дан св. Саве сваке године. И данас главница тога фонда износи 8000 форинти и још нешто више. Одатле се, и на име од камате, даје добрим и сиромашним ученицима сваке године по 100 форинти припомоћи, а то је добро долазило многима, који су ту припомоћ добивали док се тако радило. Али на жалост, последњих неких година почело се обратно чинити и одступило се од првашњег правила. Јер ево шта ради одбор. Чак је почео досадањим неким питомцима да смањује па и да одузима ту припомоћ и да додељује ученицима и деци оних родитеља, који су на ту припомоћ најмање спали. Тако је у скорашњој једној седници својој доделио припомоћ сину овдашњег доктора (лекара) од 80 форинти, дакле човеку, коме би поред свога лепог годишњег прихода најмање требала та припомоћ. Тако исто и сину једног овдашњег учитеља, који има неку хиљаду новца и у штедионици, па и сину једног имућног занатлије. Па молим вас, шта ће онда они, који немају свога сигурног издржавања; у који ред њих човек да уброји, кад су ови, које наведосмо, убоги божјаци, да су спали на ту незнатну припомоћ. Ово је доиста срамота, но већа је још срамота, што се од сиромашних, који су уживали ту припомоћ, одузима сад потпора и подељује непотребнима. Тако је одузета припомоћ ћери једне сироте удове попадије; једној скоро свршеној приправници; једном медицинару и т. д. То је жалосно, па и неопростим грех, који без сумње пада на душу чланова одбора, који тако нечовечно поступа. Напомињемо још, да је услед оваког поступка одборовог грађанство румско до крајности озлојеђено и очекује се да се то исправи.

Катастрофа на лађи „Вашкапу.“

По званичном извешћу погинуло од експлозије на лађи „Вашкапу“ од персонала њих 11 међу којима 3 официра, а од 31 путника њих 17.

Наоштрили се.

Београдски „Народ“ пише: „Колико су с оне стране Саве били обавештени, да се овамо у Србији нешто спрема, види се најбоље из тога, што је земунском телеграфу још у петак стигло из Пеште и Загреба више телеграфиста у помоћ. Надали су се крупним догађајима. Али од тог не би ништа.

„Последњи Обреновић.“

Најбољи садашњи словеначки песник, лиричар Ашкарц, испевао је у белетристичком листу „Слован“-у једну баладу под насловом: „Последњи Обреновић.“ У балади тој представља се тај трагичан чин делом освете Немезе (што би ми рекли: „постигла га божја казна“).

Трговина са производима од млека.

Од како су у Хрватској и Славонији основане млекарске задруге, јако се увеличала трговина са производима од млека, а особито она са маслом (путером) У подручју загребачке трговачке коморе има 6 таквих задруга, које су произвеле у години 1902. 38.540 килограма масла, у вредности од 104.069 круна. Отуда је половина извежена у Немачку, а 38% потрошило се у земљи.

Отпуштање ваљаних учитеља.

Из Старе Градишке (Славоније) пишу нам, жалећи се на српску општину садашњу, која је почела којешта да чини са расположајем учитеља. Имали смо ваљаног учитеља, који је 20 година био овде, испод чије руке су изишли данас већ свршени угледни људи и грађани и отпустише га. Тако отпустише и ваљану учитељицу, да на њено место дође друга, која јој није ни близу равна. Све је то било у току ове године дана. Види се да не знају, како мењање, учитељских снага утиче рђаво на наставу школску. Али тако је то где се тера ћеф и не води се рачун о општем добру. Тако је где се нађе председник као што је наш. Очекивати је да се то стање поправи.

Удавио се министар.

Бугарски министар финансија Манушев удавио се, купајући се у мору код Евксинограда. Тамо се сада налази кнез Фердинад, па су министри тамо одржавали министарске седнице. Манушев је сувише далеко отишао од обале, па су га велики таласи однели. Његово мртво тело нађено је.

Једно турско службено саопштење.

„Цариградски Гласник“ има ову вест: У престоничним турским новинама изашло је ово службено саопштење: „Пошто су ових дана неке особе, непријатељи хуманости, динамитом оштетили железнички воз, — да се не би заводили, царска ирада наредила је полицајцима да забране пуштање т. зв. ракетли поводом свечаности дана Њег. Импер. Вел Султана, но да се свет задовољи самим осветљењем. Новац који би се утрошио на ракетле, поделиће се као помоћ рањеним особама и породицама погинулих жртава приликом последње железничке несреће код Кулели Бургаса и другима, који су на сличан начин пострадали. Како је ово лепо казано, али у самој ствари, како јадно звоне речи „Турска“ и „хуманост“.

Трговина.

НОВИ САД, 26. авг. 1903. године. Пшеница прве квалитете нова 7 фор. ——15 н. Пшеница средња 7 ф. — н. Пшеница лакша роба 6 ф. 80—90 н. Кукуруз у зрну 6 ф. 20—25 — н. у зрну нови — ф. ——— у клипу — ф. ——— н.

Маст 68 фор. Сланина сува 68 фор. дебела пашена 68 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	42—43 нов.	живе мере
„ средњи	40—41 нов.	
„ лаки	38—39 нов	

Све од 1 килограма.

Теоци	35—36 нов.	по клгр.
Јагњци	———	по пару фор.
Овци	8—16	по пару фор.

*

Стање воде под Новим Садом.

25. авг. било је . . . . . 3.07 мет.
26. авг. било је . . . . . 3·84 мет.

*

БУДИМПЕШТА, 7. септембра. п. р. — (Извештај Р. О. Раичића са будимпештанског централног трга за живинарске намирнице).

Живина. Довоз је почетком недеље био већи, а концем недеље мањи; посао је доста лабав, а тражња ја само за бољу угојену робу.

Цене домаћој роби:		Цене српској роби:	
Кокошке	К 2·30—2·80	Кокошке	К 1.90—2·30
пловчићи	„ 2—2·30	пловчићи	„ 1·40—2·—
гушчићи	„ 4—5	гушчићи	„ 3·20—3·80
пилићи	„ 2—2·60	пилићи	„ 1 30—1·60

круна пар у великој продаји.

Јаја. Довоз је доста велики код умерене тражње, а посао лабав. Домаћа роба 60—64, а српска и бугарска 58—61 круна оригинални сандуч (1440 комада).

Воће. Крушке: Довоз је непрестано велики, док је тражња никаква, те су и цене још већма попустиле. Саветовати је, да се за 5—6 дана ништа не товари. Продаје се водењак по 8—11, а караманка 9—12. — Јабуке: Нема великог довоза, но нема ни тражње; продаје се по 6—10. — Шљива: Довози се много са свију страна, док је тражња слаба; продаје се по 8—11. — Грожђе: Довоз домаћег и турског велики. Домаће 16—30, а турско 30 до 38 круна 100 кила.

Адреса за телеграме: **Raičić, Budapest.** — Адреса за пошиљке робе: R. O. Raičić, Budapest, Centralmarkthalle.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Ојађени тешким болом, која нас је задесила смрћу незаборављеног нам сина

НИКОЛЕ ПЛАВШИЋА,

свршеног ученика V. разр. краљ. наутичке школе у Бакру,

нисмо у стању сваком појединцу особно изразити захвалност на исказаном нам саучешћу, с тога овим путем јавно најтоплије благодаримо свима пријатељима и знанцима, који нам било усмено или писмено у преголемој тузи нашој речима пуним утехе ублажише преголеми бол и тугу ојађеног срца.

Нарочито нека је хвала преч. г. Јовану Козобарићу, месном пароху, јерођакону манастира Привине Главе, ч. о. Доситеју Теодоровићу и месном учитељу г. Ђорђу Ружићу, који преминулог нам милог покојника дивно опојаше.

Топло благодаримо овдашњем учитељству нижих пучких школа, које је са школском младежи, а под водством равнајућег учитеља г. Мије Јаковине, свог бившег ученика до вечне куће испратило.

Нека прими нашу најсрдачнију хвалу овдашње правосл. срп. црквено певачко друштво, које је при опелу и спроводу дивним својим појањем учествовало; исто тако благодаримо господи и госпођицама, који су покојниково тело до вечне куће однели.

Захваљујемо и благодаримо топло и овдашњем, без разлике вере и народности, грађанству, које је својим присуством овај тужни спровод увеличало, а нама ожалошћеним родитељима, донекле бол и тугу ублажило.

У Илоку, 24. августа (6. септембра) 1903.

Милисав и Катица Плавшић,
ожалошћена породица.

702

Потребујем добру

КУВАРИЦУ

која је вешта добром домаћем кувању, и сваком кућном послу без разлике, што јој се заповеди да ради. Која уме краве музти (дојити) има првенство. Плата по погодби. Које желе исто место добити, нека се обрате на

М. ЈЕВРИЋА,
трговца у Јамени.

701 1—6

КО ЈЕ?

— Криминална повест. —

Написао **Петар Дорошенко**.

(Наставак) (10)

„Пролазник нема да се меша у туђу команду“, прекиде ме. Код мене већ од старина важи правило: речено — учињено. Зато и можете да видите примеран ред у мојој кући“.

Вечера је прошла у веселом разговору. Деца су брбљала непрестано, али кад би њихова живост дошла до извесне границе, једним покретом набрао би мајор своје обрве, и одмах је био ред успостављен. Катарина Александровна брижљиво је водила бригу о мојем тањиру, хтео не хтео, морао сам гутати што би у њега сасула, да не би своје здравље довео у сумњу.

Уздрхталим срцем бацио би кад и кад поглед на лепу девојку. Њено природно понашање без кокетерије, одлучна чистота њеног погледа, поразила ме је. Нисам могао сам себе да варам. „Данас овде — сутра далеко, и за недељу дана све је заборављено!“ мислах у огорчењу.

Одмах после вечере деца су затражила благослов од родитеља, и у пратњи најстарије сестре, отишла су у своје послеље. Мајор је задовољно пушио на своју дугачку лулу, показујући ми са безазленом гордошћу њену цев од ћилибара.

„Погледајте је, млади човече, то је драгоценост своје врсте. Мој покојни дед, ислужен пуковник, донео ју је собом из Цариграда. Пред лицем Суваровим одликовао се при заузећу Силистрије. „Хвала Богу! то је лепо, млади Корину!“ рекао је Суваров и сваком приликом сетио се храбрости мојег деде. На челу своје регименте, дед је мој први продр'о у тврђаву, својом је руком заробио једног одличног пашу и за успомену понео је ову лулу. У нашој породици сви волу дуван!“

Успомена на деду пробудила је у њему читаво јато сећања из његове сопствене борбе.

Катарина Александровна завалила се у стару меку наслоњачу. И у пркос свом напору, очи су јој постајале све мање, и у такту климала је главом на речи својег мужа, док јој глава није клонула, а правилно дисање посведочило, да је подлегла уобичајеном сну.

За време живе приче о Севастопољу ушла је неприметно у одају Олга Александровна, приступила је матери, посматрала је са пуно љубави, лаким покретом наместила јој је џегу, која је била спала на чело; узела је једну дечију хаљиницу из кошара, села је поред стола и почела да ради. Игла је светлуцала у њеним хитрим рукама.

Расејано сам слушао речи мајорове, гледећи пажљиво у дивно, спокојно девојче.

„Хоће ли ми бити суђено да је још једном видим? Кад, где, у каковим околностима? Зар да јој доиста увек останем стран? Чиме ће је живот наградити за њено непоколебиво поверење?“ Ова питања искрсавала су ми у памети.

„Време је већ да се разилазимо. Моја стара одавна нам већ показује пример“, рече мајор, „а ви као да би се угледали на њу“.

Хладно је одувао дим, а мени се чинило, као да ће се то исто десити и с мојим сновима.

При шкрипи потиснуте столице, тргла се Катарина Александровна и узвикнула је зловољно: „Бог с тобом! увек ме бедиш неоправдано. Ја сам... но Иване Петровићу“, окрете се к мени, „путујете ли неодложно сутра?“

„Чим зора пукне. Андреј Васиљевић ме храбри, да ће коњи бити сутра спремни“.

То се још вечерас морамо опростити. Извините мене стару, ако не устанем да вас испратим. Требало би тако да буде, али ме је она тако размазила“, говорећи то, нежно је гладила дивну косу своје ћерке.

„Не чините то никако, стидим се и тако, кад се сетим, колико сам вам бриге задао био. Топло, искрено вам благодарим на вашем гостопримству, вашој нези, на свему... Будите уверени, да ће ми овај кратки боравак у вашој кући, остати у вечитој успомени. Мени се чини...“

Хтео сам један део својих осећаја да искажем, али ми је глас дрхтао, мисли се сплетоше.

„Ах, није то био никакав труд. Благодарни смо Богу, што нас је упознао са једним добрим човеком. Та мала услуга не вреди благодарности. Ако вам је наше гостопримство доиста било пријатно, то нас походите, чим вам време дозволи“.

„Но под условом, да не журите натраг“, додаде мајор, „а ако не усхтете добровољно да останете, ми ћемо вас прогласити ратним заробљеником“.

„Ваш позив ми је врло драгоцен, знаћу да га употребим кад ме прилика нанесе, али то неће тако брзо бити“.

„Било пре ил после, ви сте нам увек добро-дошли гост“.

Она ме пољуби и додаде: а сад добру ноћ, а сутра сретан пут. Бог нек је с вами и нек вам подари најбољи успех.

„За мене није ништа ново уранити, видећемо се сутра“, рече мајор.

Кад почех да говорим, рече само: доста! и окрете се.

Остало ми је још да се опростим с њом.

(Наставиће се.)

Књижевне вести.

Још се може добити

КРВАВА НОЋ У БЕОГРАДУ

(29. мај 1903. године.)

по причању заверника

написао

Б. КОНСТАНТИНОВИЋ.

У овој књижици оцртана је верно не само крвава ноћ, но и сви догађаји, који стоје с њом у свези.

Књига има ова поглавља: I. Погинули и протерани владари Србије. II. Због чега је погинуо краљ Александар. III. Завереници. IV. Крвава ноћ у Београду. V. Догађаји после крваве ноћи. VI. Избор краља Петра I. (Карађорђевића).

У књизи су ове слике: Две слике краља I. Петра Карађорђевића, из времена босанско херцеговачког устанка, кад се борио као четовођа усташа, друга из старијег доба; за тим слике погинулих краља Александра и краљице Драге; бившег председника министарства Цинцар-Марковића и бившег министра војног Милована Павловића, као и план београдског двора, где се догодише крвави догађаји.

Књига је штампана на финој, глаткој артији, износи три штампана табака (48 страна осмине), а цена јој је 40 потура (20 новч.). Препродавцима 30 процената рабата. Ко купи преко 100 књижица и пошље готов новац у напред, добија 40 процената попуста. Поштарину плаћају наручиоци. Поруџбине прима потписани.

Коста Лера.

У наклади друштва »Рада« изишла је из штампе нова књига

ПРОБУЂЕНА САВИЈЕСТ

роман

Ал. П. Будишчева

с руског превео

Вељко Лукић-Новица

Цена 1 круна.

Књига се може добити код главног растуривача књига друштва »Рада« г. Косте Лере у Новом Саду.

Изашла је из штампе моја књига

ЗБОРНИК ПРОПОВЕДИ,

у коме су омилије од друге недеље после Духова, па за све недељне дане редом до недеље Закхејеве.

Књига износи 292. стр. повеће осмине, на одабраној хартији, и стаје 4 круне.

Може се добити у мене (Budapest, IV. Vaczi u. 66.) и у српској штампарији у Ср. Карловцима.

Др. Владимир Димитријевић,
парох.

Потребујем за своју

мануфактурну и шпецерајску трговину

старијег помоћника,

који српски, немачки и мађарски говори.

ЈОВАН ХАЦ,
у Перлезу.

2—2 699

ЕКСПОРТ НАМЕШТАЈА

49—50 243 и

посредовање директног купа за бечки намештај

М. ДИМОВИЋ

Wien, V. Schlossgasse Nro 18.

Ценовници бадава и франко.

I. СРПСКА ЦИПЕЛАРСКА ЗАДРУГА

У НОВОМ САДУ

препоручује своје богато стовариште готових ципела за господу, госпође и децу по врло умереној а утврђеној цени.

Такође препорујемо наше стовариште сваковрсних кожа и осталог материјала, који у тој струци спада по умереној цени.

Дућан се налази **ћурчијској улици број 11.** преко од Саборне цркве и српске задруге новосадске.

Радионица је у кући, бившој Недељковићевој бр. 3. на главној пијаци.

833 13— Управа.

Ф. НАСКЕ у ПРАГУ

Stubengasse № 1105.

АПАРАТ ЗА ПРЕТАКАЊЕ ПИВА у БОЦАМА

претаче без музирања, без да се губи угљена киселина и без расипања пива. Може се употребити и за точење у самим чашама!

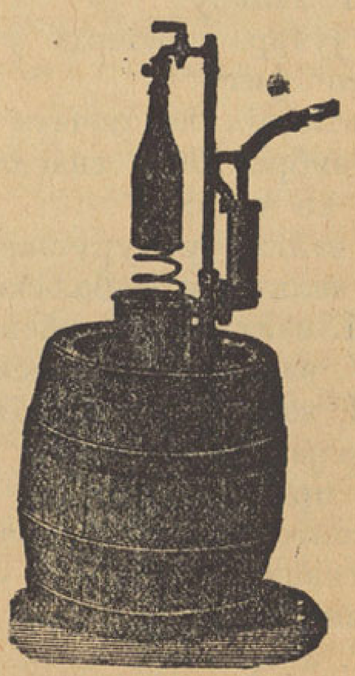

Цена је таком потпуном апрату са подвозом и паковањем **30 kp**. Цена само шмрку за пиво 20 кр. са паковањем и франко. Цена самом апарату за претакање **10 kp.** са паковањем и подвозом. За пробу, на углед или у комисији не даје се Разашиље се само уз поузеће (Nachnahme) или уз готов новац.

Управа официрске менаже

домобранске пуковније бр. 35. пише:

Ваш апарат за претакање изврсно ради, јер нема тих неприлика, као при отакању са цевима.

Цена овој штрцаљки за испирање са паковањем, франко **9 kp.** Са једним уштрцањем је боца чисто испрана.

Управа властелинства у Осјаваћу пише:

Ваши апарати (за испирање боца и за претакање пива у боцама) су ванредно добри.

АУТОМАТ ЗА РЕДУЦИРАЊЕ УГЉЕНЕ КИСЕЛИНЕ

при точењу пива

Неограничена гаранција.

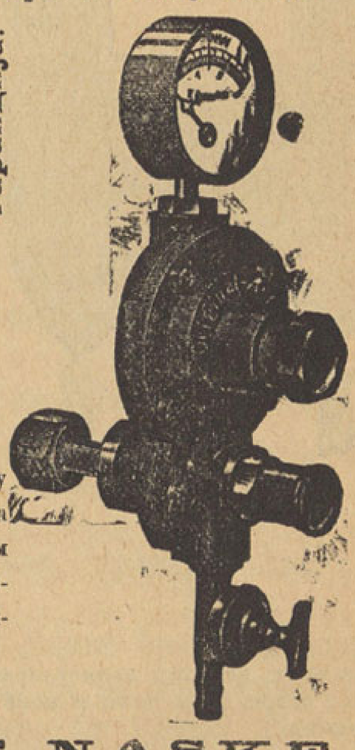

Цена по комаду са манометером, са кључем, и справом за резервно угушћивање, свуда франко и паковање

15 круна.

F. NASKE,

complete *Bier-Druck-Einrichtungen, grosse Flaschenbier-Abfüll-Aparate.*

PRAG, Stubengasse № 1105.

Већа уређења у великом обиму на почек или са плаћањем у оброцима. 601 4—6

Бр. 304. — 1903.

ОБЈАВА.

Управни одбор за руковање општинским ритовима јавља, да ће на јавној лицитацији од дана лицитације до 1. септембра 1904. за готов новац под ситан усев издавати следеће земље:

697 јутара оранице у чурушком риту у I. заливу.

250 јутара оранице у надаљском риту у I. заливу.

490 јутара оранице у госпођиначком риту у I. заливу.

784 јутара оранице у жабаљском риту у I. заливу.

514 јутара оранице у ђурђевачком риту у III. заливу.

213 јутара оранице у мошоринском риту у III. заливу.

332 јутра оранице у тителском риту у IV. заливу

113 јутара оранице у лочком риту у IV. заливу.

224 јутра оранице у виловачком риту у IV. заливу.

202 јутра оранице у гардиновачком риту у VI. заливу.

589 јутара оранице у каћском рату у VI. заливу.

460 јутара оранице у горњо ковиљском риту у VI. заливу.

50 јутара оранице у сентиванском риту у III. заливу.

400 јутара оранице у сентинванском „Zwischen“ риту.

Лицитација ће почети на лицу места 22. септембра 1903. свагда у 8 сати пре подне и то тако:

У I. заливу у чурушком риту.
У I. заливу у жабаљском риту.
У III. заливу у ђурђевачком риту.
У IV. заливу у тителском риту.
У VI. заливу у каћском риту и непрекидно траје, док се земља у дотичном заливу не прода.

28. септембра 1903. почеће лицитација код сентиванске водице у »Zwischen« риту у сетиванском делу рита.

П. Т. лицитанти позивају се у одређено време на лице места.

Местне власти се умољавају, да ову објаву у месту за времена обнародују.

У Тителу, 1. септембра 1903.

Милошев,
потпредседник.

685 3—3

ПРОДАЈА

сремско-планинског вина.

Властелинство грофа Камила Карачоња у Каменици продаје из својих подрума

СРЕМСКА-ПЛАНИНСКА ВИНА

и то:

бела столна вина почев од 16 ф. по хектолитру
шилер-фина почев од 14 ф. по хектолитру.

Властелинска управа у Каменици.

620 6—10

ПАМУКА И МЕШОВИТЕ РОБЕ ТРГОВИНА

ДАШЕ ГРУЈИЋА

У СОМБОРУ

треба једног млађег спомоћника, који говори српски, мађарски и немачки. Ступање 1 октобра.

691 3—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

САМУЈЛА МАРБЕРГЕРА

У КОВИЉУ

потребује једног изврсног старијег помоћника, Србина, који говори осим свог матерњег језика и мађарски. Ступање 15. септ. о. г.

697 2—3

ПЕРО ДЕСПИЋ

Главно заступништво Краљ Српске Извозне Банке за Аустрију, повереник Српске повртарске задруге у Новоме Саду за Аустрију и Немачку.

БЕЧ, Obere Donaustrasse Nro 93.

Адреса за брзојаве: DESPIĆ, Dianabad — Wien.

Прима у комисион све земљорадничке и др. производе (као: жито, суве шљиве, пекмез, воће, јаја, коже итд.) — Врши набавке за рачун Срба увозника у свима фабричким производима. Даје обавештења сваке врсте. Услуга кулатна. Провизиона стопа умерена.

Адреса за пошиљке: **Pero Despić,** II. Obere Donaustrasse 93. Wien Staatsbahn.

343 38—

ОСНОВАНА 1870. ОСНОВАНА 1870.

СРПСКА ЗАДРУГА

ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ

У НОВОМЕ САДУ

Ћурчијска улица бр. 6.

прима улоге на штедњу, на штедионичке књижице, у текућем рачуну, као и недељне уплате по 50 потура недељно на сваку честицу, на 1, 2 и 3 године, према жељи улагача, а по највећем каматњаку.

Пристојбу на камате наплаћује завод **сам**.

Издаје зајмове путем личног кредита и интабулација, као и предујмове на папире од вредности под најповољнијим условима.

Завод овај је основан 1870. године, дакле је један од најстаријих српских новчаних завода.

Са годином 1902-ом навршио је завод овај своју XXXII. пословну годину и његов завршни рачун (биланција) исказује имовину од К 2,119.944·63 пот., према дуговима од К 2,073.102 29 пот., те је тако чиста добит за 1902. г. К 46 842·34 п.

Промет благајне у 1902. години износио је К 12,546.428·—, промет есконтних послова К 9,137.223·— , а целокупан промет износио је К 40,200.722 — .

585 5—

ТВОРНИЦА СВИХ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ (UJVIDÉK)

Кошак главне и дунавске улице.

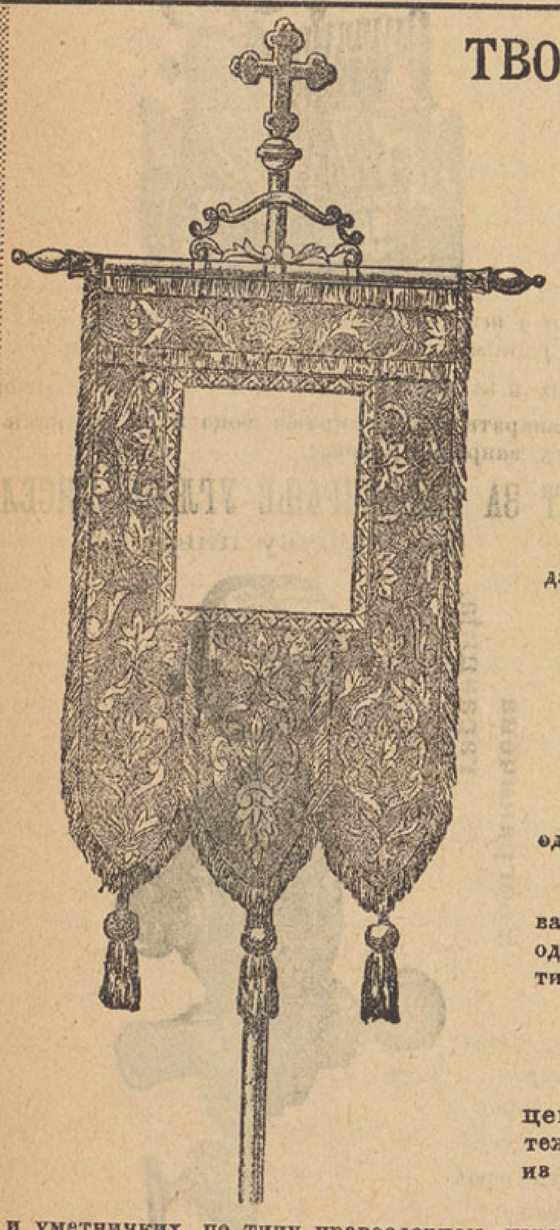

На знање!

Част ми је сл. српско-правосл. цркв. општинама, преч. г.г. свештеницима о српској публици учтиво на знање дати, да сам своју.

творницу српско-православних црквених утвари

знатно проширио, то примера ради наводим овде поједине артиклове и цене, као

Одежде светле од круна 40, 50, 60, 70, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 500, и т. д. —
Одежде црне од круна 40, 50, 60, 80, 100 и 200. —
Барјака (литија) од круна 40, 50, 60, 70, 80, 100, 150, 200, 300, 40 , 500, 600. итд.
Црквених барјака од кадиве (свиленог сомота без везних слова од К 200, 300, 400, извезених са златним словима од К 500, 600, 700, 800, до К 1500 и
Полилеје (Лустера) од К 40, 60, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 600 итд.
Свећњака за часну трапезу од кина сребра или од жутог метала, ком. од 10, 15, 20, 30, 40, — **Свећњака** од коваког гвожђа пред олтар, висине 150 цм. у дивот изради, ком. од К 60, 70, 80, 100. **Црквених кадионица** од 20 до 60 К од кина сребра. — **Црквених кандила** од 12 до 60 К од кина сребра. **Светих православних икона** по строго православном типу све масном бојом и руком израђене од 12, 16, 24. К.

Осим горе наведених а **све друге црквене утвари израђујем.**

Даље г.г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша и појасева.**

На захтевање п. н. шуштерија шаљем нацрте, **мустре, прорачуне ценовнике бесплатно, франко.**

Главна ми је задаћа била, да као — Србин — **усредсређеним радом, савесном и поштеном израдом,** а уз **цене саразмерно најјефтиније** себи и творници својој извојујем највеће поверење и наклоност од српскога народа, а да сам тежњу ову моју за кратко време свога опстанка и постигао, сведоче многе поручбине из најдаљих крајева где Срби живе, као из **Далмације, Босне и Херцеговине, Старе Србије, Црне Горе и чак из Америке.**

Пошто идем за тим, да Србима дадем прилике, како би од правих српско-православних црквених утвари и до лепих и уметничких, по типу православарном израђених св. икона доћи могли, то се, — као Србин — надам — **да је ближи брат брату и свој своме,** с тога молим како моје старе, тако исто и нове муштерије, да ме скојим поручбинама обилато потпомогну а ја ћу се потрудити, да то поверење поклоњено ми, верно и тачно и у будуће одржим.

39 24—

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду